

GLB Pilot:

Boeren binnen en nabij Natura 2000-gebied Springendal & Dal van de Mosbeek

Coöperatie Gebiedscollectief Noordoost-Twente heeft samen met de twee andere Overijsselse collectieven de GLB Pilot *'Boeren binnen en nabij Natura 2000-gebieden in Overijssel'* uitgevoerd. Hierbij is in Noordoost-Twente samen met zes deelnemende agrariërs verkend hoe de bedrijven rondom het Natura 2000-gebied Springendal & Dal van de Mosbeek kunnen bijdragen aan maatschappelijke doelen en welk effect dat heeft op agrarische bedrijfsvoering. De pilot is inmiddels afgerond, hét moment om de balans op te maken en de belangrijkste lessen te delen.

Bevindingen

Sociaaleconomische gevolgen van Natura 2000-beleid op agrariërs en hun bedrijven:

Het effect van het Natura 2000-beleid op het subjectief welzijn van de boeren is groot. De deelnemers zijn "er zat van" als het gaat om de opgaven en processen in Noordoost-Twente die elkaar al jarenlang opvolgen. In open gesprekken zijn veel vragen, frustraties en zorgen gedeeld.

- Boeren ervaren aanzienlijke stress, frustratie en neerslachtigheid door het Natura 2000-beleid, waarbij ze in langdurige onzekerheid zitten en een gebrek aan perspectief is.
- Deze emoties beïnvloeden niet alleen individuen, maar ook de voortgang van processen in het gebied.
- Boeren tonen zorgen over mentale en fysieke gezondheid, ook over collega-boeren.

Motivatatie van agrariërs voor emissiereductie maatregelen:

- Emotionele verbondenheid met locatie en overdracht aan volgende generatie drijft bereidheid tot alternatief ondernemen, maar afhankelijk van haalbaarheid.
- Ondanks tevredenheid met het bedrijf en terughoudendheid met het uitvoeren van ingrijpende veranderingen, overwegen ze emissiereductiemaatregelen en nemen ze deel aan meerdere projecten om te blijven ontwikkelen en kansen te zoeken om op de plek te blijven boeren.

Gebrek aan perspectief:

- Boeren kunnen niet vooruit zonder duidelijke kaders en voelen zich beperkt in hun mogelijkheden.
- De voorgestelde extensivering in een gebied met dure, schaarse grond leidt tot een forse daling van het economisch saldo en tot ingrijpende aanpassingen in de bedrijfsvoering. Het gebrek aan zicht op extra opbrengsten maakt de financiële haalbaarheid onduidelijk.
- Het voelt onveilig om alvast aan de slag gaan met reductie. Bijvoorbeeld angst voor invoer van een peildatum, verandering van grondbestemming of onzekerheid borging (technische)maatregelen.
- Onzekerheid, het gebrek aan vertrouwen in de overheid en de complexiteit van het Natura 2000-proces zorgen gezamenlijk voor stagnatie bij zowel boeren als overheden, waardoor vooruitgang bemoeilijkt wordt.

Advies

Zorg voor een breed gedragen gebiedsproces

- Zorg voor duidelijke communicatie rondom Natura 2000 en benoem expliciet wanneer er geen antwoorden zijn of iets onvoldoende helder is.
- Zorg voor duidelijke kaders waarbinnen de gebiedspartijen met elkaar in gesprek kunnen gaan.
- Neem de sociaaleconomische aspecten op in de doelstellingen van een gebiedsproces, gelijkwaardig aan de doelen die worden gesteld op het gebied van milieu en natuur.
- Zet procesbegeleiders en erfcoaches in om op een professionele wijze vorm en inhoud te geven aan de sociaaleconomische aspecten binnen het gebiedsproces en een coördinerende en verbindende rol te kunnen spelen.
- Maak in een gebiedsproces gebruik van bestaande samenwerkingen tussen agrariërs en faciliteer nieuwe samenwerkingsverbanden. Collectieven kunnen hierin een verbindende rol spelen.
- Zorg dat agrariërs voldoende tijd krijgen om veranderingen stapsgewijs in de agrarische bedrijfsvoering door te kunnen voeren.

Geef agrariërs voldoende mogelijkheden om te extensiveren

- Breng als overheid de kosten van extensivering in de agrarische sector zorgvuldig in kaart. Financiële instrumenten zijn noodzakelijk, zowel gedurende de transitieperiode als structureel.
- Zorg voor rendabele (SNL-)vergoedingen voor natuurbeheer rondom Natura 2000-gebieden als aanvulling op het verdienvermogen van de boer.
- Faciliteer laagdrempelige en langdurige samenwerkingsverbanden met terrein beherende organisaties.
- Maak passende bemesting mogelijk voor extensief beheerde percelen in of rondom Natura 2000-gebieden.
- Zorg dat stoppersregelingen voor veehouders daadwerkelijk aantrekkelijk zijn.
- Zorg dat de grond van stoppers naar blijvende agrariërs gaat, zodat extensiveren voor blijvende agrariërs mogelijk wordt, bijvoorbeeld via pachtwetgeving of de oprichting van een grondbank.
- Houd rekening met het natuurlijk verloop van stoppende boeren en de daaraan gekoppelde afname in vee en breng behaalde resultaten in kaart.

Ondersteun met beleidskeuzes in een transitie naar duurzame landbouw

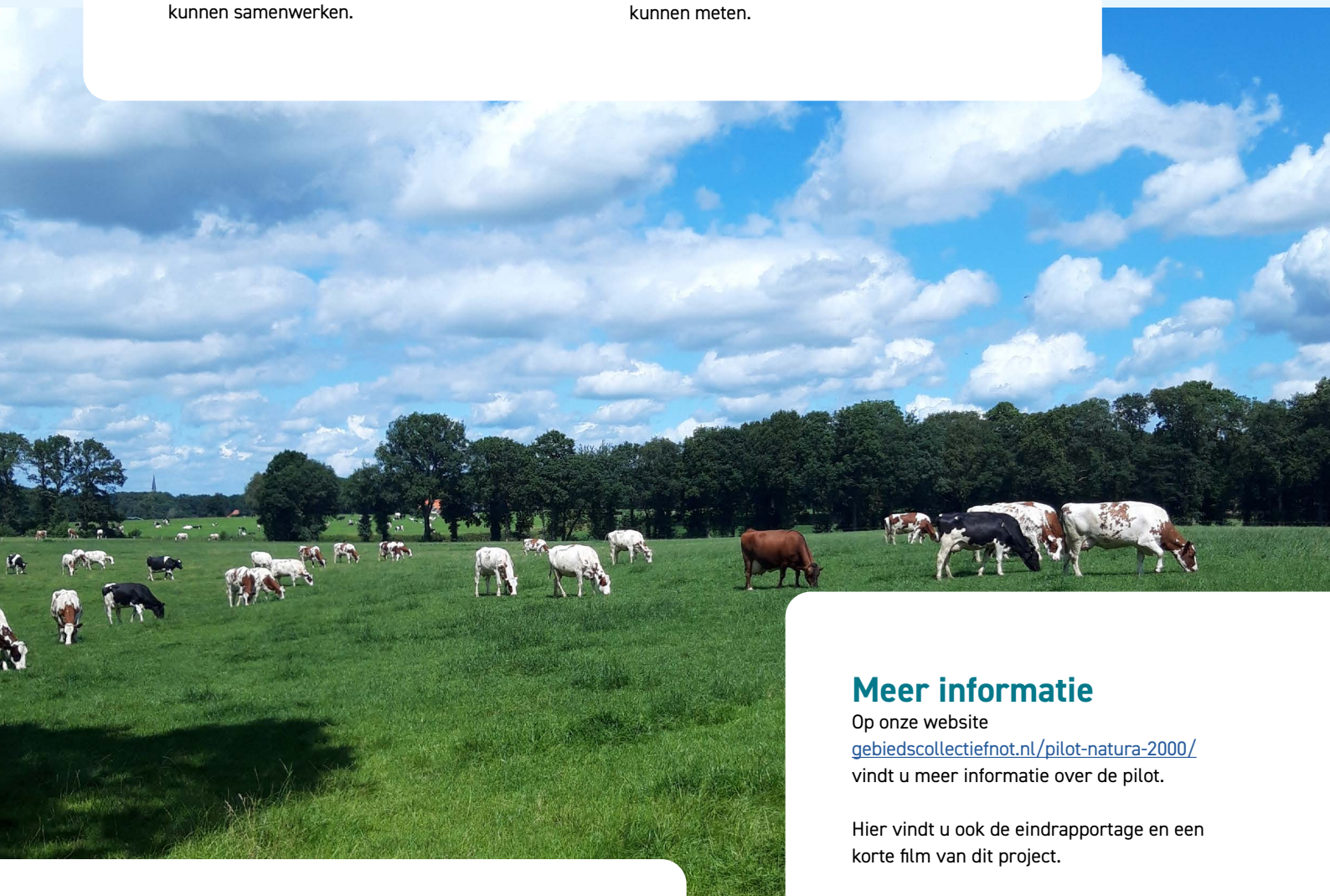
- Onderzoek samen met banken hoe de financieringslast verminderd kan worden, zodat agrariërs meer ruimte hebben om veranderingen in bedrijfsvoering te doen.
- Ondersteun verbreding van bedrijfsvoering door het aanpassen van belemmerende wetgeving voor meervoudige inkomstenbronnen.
- Verschaf duidelijkheid over maatschappelijke doelen, zodat agrariërs de juiste keuzes kunnen maken.
- Zorg voor een samenhangend geheel aan beleidsinstrumenten, waarbij stimulerende en regelgevende maatregelen gelijktijdig worden ingezet.
- Betrek agrariërs bij het inrichten van beleidsinstrumenten.
- Voer bodemanalyses uit om te onderzoeken of bemesting wenselijk is, niet alleen om de bodem in evenwicht te brengen, maar ook om de natuurdoelen te bevorderen.
- Maak mestwetgeving duidelijk en ondersteunend aan kringlooflandbouw.
- Zorg voor heldere wetgeving rondom de status en het gebruik van bokashi en organische reststromen.
- Stimuleer systemen voor vaste mest.
- Zorg voor experimenteerruimte en kennisontwikkeling.

Input voor het GLB

Het is wenselijk de verschillende onderdelen van het GLB breder in te zetten rondom Natura 2000-gebieden:

- Meer openstelling van ANLb rondom Natura 2000-gebieden.
- Een samenwerkingsregeling waarin TBO's en agrariërs langjarig en in goede overeenstemming kunnen samenwerken.
- GLB onderdelen voor wettelijke en/of natuurlijke beperkingen mogelijk maken voor overgangsgebieden Natura 2000. Deze efficiënte mogelijkheid heeft een hoge impact op agrariërs en een hoge potentiële bijdrage aan doelen voor het Natura 2000-gebied.
- Innovatie- en transitieregeling om veranderingen in bedrijfsvoering mede te financieren/overbruggen.
- Follow-up projecten om langere tijd technische en biologische innovaties te testen en effecten te kunnen meten.

Meer informatie

Op onze website

gebiedscollectiefnot.nl/pilot-natura-2000/
vindt u meer informatie over de pilot.

Hier vindt u ook de eindrapportage en een korte film van dit project.

Bij dit project is sprake van steun vanuit ELFPO.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

